

ÍGY ÍRTUNK MI

~ Válogatás a XX. századi nyugati magyar emigráció sajtójából ~

Szabad Európa Rádió

1967. március 15.

Sulyok Vince :

„Moderna Ungerska Berättare”

Műsorvezető: Folytatjuk huszperces műsorunkat a HETES SZÁMU STUDIÓBÓL. A második részben rövid ismertetést adunk a magyar irodalom svéd antológiájának fogadtatásáról. A kötet „Moderna Ungerska Berättare” címen jelent meg, a stockholmi Horstedt Kiadó adta ki, két összehasonlítója, Thinsz Géza és Csatlós, Svédországban élő magyar írók és műfordítók.

Narrátor: Sárga fedőlapu, egyszerű, majdnem igénytelen külsejű kötet. A magyar irodalom kimagasló értékeinek meg- és elismertetéséért vívott küzdelem legújabb jeles fegyverténye. Szellemében, tartalma és minősége folytán egyaránt méltó darabja annak az örvendetesen gazdagodó sorozatnak, amelynek eddigi legkimagaslóbb a valószínűleg sokáig fölülmulthatatlan teljesítménye Gara László párizsi antológiája. Külön fontosságot ad néki, hogy általa az egész skandináv nyelvterületnek nyílik módja a modern magyar elbeszélő-irodalomban való tájékozódásra- márpedig irodalomunk világa ha lehet még fehérebb volt az északi köztudat térképén, mint egyebütt.

De talán éppen ennek köszönhető az az általánosan meleg fogadtatás is, amiben részesült. Egyik svéd méltatója egyenesen a „kinyilatkoztatás” címet adta róla írott ismertetésének, arra célozva, hogy a kötet novelláin keresztül megmutatkozó, kitarulkozó új világ, valamint az íráskor művészi minősége valósággal a kinyilatkoztatás erejével hatott északi olvasóira. Johannes Edfelt, a kitűnő költő, szintén azzal zárta a stockholmi Nyheterben megjelent recenzióját, hogy a válogatás magas színvonala elbeszélőművészetéről tanuskodik.

Reménytelen vállalkozásba fogna, aki olyan magyar prózai versantológiát akarna összeállítani, amelyből ne lennének kiolvashatóak a hazánkat, népünket ért történelmi sorscsapások s a jelenben ránehezülő problémák. Minderre mindenkor szeizmográfnál érzékenyebben reagáltak java íróink. Nincs hát az a nemzetünk érdekében írott felvilágosító mű és történelemkönyv, amely hitelesebben és eredményesebben szólhatna rólunk a nagyvilágnak, mint egy-egy szépirodalmi gyűjteményünk jó nyugati fordításban. A „Moderna Ungerska Beättare” svéd kritikusai maguk ámulnak el a legjobban azon, hogy a kötet husz novellája milyen éles és tiszta tükörképet adja az utóbbi hatvan esztendőben Magyarországot sújtó háboruknak, forradalmaknak, ellenforradalmaknak, gazdasági válságoknak, külső és belső elnyomtatásnak, idegen megszállásoknak.

Pedig a gyűjtemény szerkesztőinek, Thinsz Gézának és Csatlós Jánosnak, aligha volt szándékában, hogy tudatosan állítsanak össze a fenti célnak megfelelő anyagot. Vagy ha igen, akkor ugyancsak nehéz volna egyetértésünkre a válogatással-aminthogy persze így is nehéz! Céljuk, mint ezt Thinsz tömör és rövid előszavában kifejti, a „Nyugat” indulásával megújult magyar elbeszélőirodalom legjava művelőinek, legfontosabb irányzatainak bemutatása. Tizennyolc írónk husz novellája állt meg a körülmények szabta rostán: Krudy és Kosztolányi két-két, Móricz, Nagy Lajos, Karinthy Frigyes, Gelléri Andor Endre, Füst Milán, Déry Tibor, Tamási Áron, Cs. Szabó László, Kolozsvári Grandpierre Emil, Ottlik Géza, Határ Győző, Mándy Iván, Karinthy Ferenc, Sánta Ferenc, Szakonyi Károly és Lökkös Antal egy-egy írással. – Antológiák kritikusai részéről közismertek a felkiáltások: „Hol marad x?” „Mit keres benne y?” „A miért ezzel. B miért nem azzal szerepel?” Birálói tisztemhez jobbat és megfelelőbbet sajnos én sem tudok. Nehezemre esne ugyanis minden ellenvélemény nélkül beletörödni, hogy éppen a fenti tizennyolcok lennének az utóbbi hat évtized magyar elbeszélőművészetének legjelesebb művelői. Szinte habozás nélkül megkérdőjelezem Karinthy Ferencet,

Kolozsvári Grandpierre Emilt, sőt Ottlik Gézáat is – s itt még valószínűleg nem is kellene pontot tennem a felsorolás végére.

Fájdalmasabb azoknak a névsora, akik nem kerültek bele a gyűjteménybe. Az emigrációban élők közül, noha többek neve idekiváncsozhat, hadd hiányoljam egyedül Márai Sándort, akit egyébként maguk a svédok is hiányolnak! Ami a „Nyugat” virágkorának nemzedékét illeti, Babits Mihály kitűnő prózája mellett elsősorban Ady Endrére gondolok /összegyűjtött novellái 1406 oldalon jelentek meg 1961-ben Budapestben/, aki elbeszélőként is igen jó volt, ami egyfelől több ok arra, hogy nevét a skandináv világgal is minél jobban megismertessük. Rögtön utána a honán kívül s belül még ma is változatlanul sokat vitatott Szabó Dezső neve merül fel, s a még problematikusabb Herczeg Ferencé. De nem kevésbé érthetetlen Illyés Gyula kimaradása, mert noha kevés elbeszélést tett közzé, korunk legjobb magyar prózáját, a Puszták népét mégiscsak neki köszönhetjük. Vagy miként vélekedjünk Németh László kihagyásáról, s Tersánszkyéről, Kodolányiéről, vagy akár Veres Péteréről, esetleg éppen Lengyel Józseféről is. Hogy csak kapásból ragadjak elő néhány nevet? De tovább is folytathatjuk a névsort a fiatalabb nemzedék olyan tagjainak említésével, mint a tragikusan korán eltávozott Sarkadi Imre, a nem kis vihart kiváltó Fejes Endre, aztán Moldova György, Galmbos Lajos és mások. S vajon a vajdasági, erdélyi és felvidéki magyar irodalom egy-egy kimagasló alkotására nem gondolhattak volna-e természetesen a szerkesztők?

Csak örömmel konstatálhatjuk persze, hogy elbeszélőművészetünk sokkalta gazdagabb, mint amire a stockholmi kiadó jószándékából és bukszájából, vagy a szerkesztők-fordítók idejéből és nekigyürkőzéséből futotta. A hiányok azonban részben olyan kiáltóak, hogy erősen megkérdőjelezzék a gyűjtemény reprezentatív mivoltát. Csatlós János és Thinsz Géza teljesítménye ennek ellenére is megérdemli elismerésünket, mert a többé-kevésbé szerencsésen kiválasztott husz elbeszélés svéd nyelven való megközelíthetőségébe heroikus munkát fektettek bele. Tekintetbe kell itt vennünk azt az óriási különbséget és távolságot, amely Északot nyelvekn, életmódban, szokásokban és térben hazánktól elválasztja. A svédeknek rólunk kialakult képére egyébként jellemző lehet, hogy Móricz Barbárokja, ez a „pusztai tragédia” gyakorolta a talán legerősebb hatást rájuk. Ennél sokkalta pozitívabb az az általános és őszinte érdeklődés, amely Dérynek, Sántának és Szakonyinak a mai magyar valóságról tudósító írásait vette körül. Az Arbeterbladet kirtikusa melegen méltatatta Cs. Szabó László, Határ Győző és Lötkös Antal elbeszéléseit is.

Műsorvezető: Kedves hallgatóink, rövid ismertetést hallottak a magyar irodalom svéd antológiájának fogadtatásáról. Ezzel huszperces műsorunk a HETES SZÁMU STUDIÓBÓL véget ért.

~ ~ ~ ~ ~

Szabad Európa Rádió

1967. április 1.

Sulyok Vince :

Nyugati levél

Műsorvezető: NYUGATI LEVELEK című sorozatunkban Sulyok Vince oszlói levelét hallják.

Hang: Skandinávia nem csupán földrajzi fogalom. Annyira nem, hogy a mindennapi életben, vagy a napilapok hasábjain találkozzon e névvel, elsősorban nem is geológiai fekvésére gondol a legtöbb ember. Skandinávia a szolid demokrácia, a rendezett, okosan és igazságosan megszervezett társadalom szinonimája lett. Az európai jóléti államok emlegetésekor is szinte elsőnek gondol mindenki az északi államokra: Svédországra, Norvégiára, Dániára, de Finnországra is. Általánosan közismert az a kitartó és őszinte érdeklődés is, amelyet a társadalmi harmóniának, demokráciának és gazdasági jólétnek eme skandináv világa tanúsít mindenkor a gazdaságilag elmaradt, önálló nemzeti létük útján frissiben elindult színesbőrű népek problémái iránt. Nincsen ebben az érdeklődésben semmi képmutatás, s nincsen mögötte hátsó gondolat, titkos és leleplezett szándék sem. Skandinávia egyetlen népe sem volt gyarmattartó hatalom! A színes népek tudják ezt, ezért van az, hogy